

Giai Thoại Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

Giai thoại là những chuyện hay và lạ đời của truyện trong mọi thời kỳ lịch sử dân gian.

Cũng như các truyện cổ tích, phong dao, tục ngữ, giai thoại cũng là sản phẩm văn nghệ tiêu biểu cho tình cảm và nếp sống của một dân tộc. Những câu chuyện khác nhau, giai thoại là những chuyện có thật, nghĩa là xuất phát từ sự thật, từ những nhân vật có tên tuổi và sự kiện rõ ràng. Còn giai thoại văn chương là những chuyện hay, vui, lạ văn chương, mang tính chất bổ ích trong việc xây dựng và phát triển nền văn học nói riêng và tinh thần dân tộc nói chung.

Qua hàng ngàn năm văn hiến, kho tàng văn học ta có rất nhiều giai thoại văn chương, trong khuôn khổ bài này, người viết xin kể lại một vài giai thoại văn chương tiêu biểu cho những câu chuyện hay quý đời đời “Mua vui cũng đời của một vài trò chơi”:

Bài thơ con cóc

Nói đời đời ta này, chắc hẳn chúng ta không ai quên bài thơ trong truyện tiểu luận lâm chi giởu mà y nhà thơ nọ khi thấy một con cóc bèn cùng nhau làm một bài thơ như:

*Con cóc trong hang,
Con cóc nháy ra.
Con cóc nháy ra,
Con cóc ngó i đó.
Con cóc ngó i đó,
Con cóc nháy đi...*

Giai Thoại Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

Và bài vänh “Con Cóc” sau đây cäa vua Lê Thánh Tông nói lên cái khäu khí cäa mät vì thiên tä:

*Bác mä sinh ra mä c áo säi,
Chän nghiêm thăm thäm mät mình ngäi.
Chäp miäng nuät ba con kiän gió,
Nghän räng chuyän đäng bän phäng träi*

Đäc bài thä trên ta thäy täc cäi, đäc bài vänh đäi ta thäy cäm phäc. Nhäng cäm phäc län täc cäi chäa läy gì bäng bài thä “Con Cóc” sau đây cäa 4 vä quan nghä đäi Tây Sơn.

Chuyän kä räng sau khi vua Quang Trung đäi phá quân Thanh, triäu đänh có tä chäc mät cuäc lä khao quân đä mäng các täng sĩ thäng trän. Trong sä đänh thän có bän ông tiän sĩ xin làm mät bài thä ca täng chiän công cäa nhà vua. Ý kiän täu lên đäc nhà vua chäp thuän nhäng đäu đä và vän phäi do nhà vua chän. Sau khi suy nghĩ häi lâu, nhà vua bän ra đäu đä “Con Cóc” và läy vän “Bäm”. Ra đäu đä và vän xong, nhà vua läi bät buäc tät cä bän ông tiän sĩ phäi đäng xäp hàng mät, mäi ông làm mät câu, hä ông träc làm xong bäc lên thäm thì ông sau phäi äng khäu tiäp ngay, näu bài thä không thành, mäi ông sä bä phät uäng mät tä räu.

Bän ông nghä bät đäu làm, ông thä nhät khäi đäc:

Nghän räng läng bän Bäc,

Ông thä hai tiäp theo:

Täc läi đäy träi Nam

Hay! Hay! Hai câu này thät là hay, đúng là con cóc läi ngä ý nói lên đäc cái chiän công oanh liät cäa vua Quang Trung đäi phá 29 vän quân Thanh ä Thăng Long do vua Chiêu Thäng đän đäng sang và đánh chìm 500 chiän thuyän cäa quân Xiêm ä Kinh Xoài Mít täi miän Nam do chúa Nguyän Ánh cäu vän vä. Kä ra không kém gì câu: “Chäp miäng nuät ba con kiän gió.

Giai Thoại i Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

Nghiän rằng chuyän đäng bän phäng träi” cäa vua Lê Thánh Tôn.

Nhäng đän ông thä ba mäi là khä! Phäi làm sao cho ông thä tä còn läy đäc vän “Bäm”, näu không, mang danh là tiän sĩ mà đä bä phät uäng mät tä räu thì nhäc läm. Bäi nghĩ thä nên ông mäi buäc lòng äng khäu đäc tiäp:

Y nó là con cóc,

Thä räi ông thä tä đäc luôn:

Chäng phäi quä bäm bäm.

Khi đäc xong, ai näy cũng đäu ôm bäng cäi:

Nghiän rằng äng bän Bäc,

Täc läi däy träi Nam.

Y nó là con cóc,

Chäng phäi quä bäm bäm.

Thät ra, hai ông sau không phäi là kém tài hay làm thä đä mà chính đó mäi là hay, là sát nghĩa vì cái đä làm thì hai ông trên đã “häng” mät räi. Cái khó là làm sao phäi gieo đäc vän “Bäm” mà không bä khä đäc, nên hai ông tiän sĩ sau đành phäi äng khäu mät cách “nôm na” nhä väy.

Sao mà đäi thiäu mät chä?

Trong các bäc văn nhân tiän bäi näc ta nhä các cä Mäc Đänh Chi, Nguyän Hiän, Läng Thä Vinh, bà Đoàn Thä Điäm đäu näi tiäng thông minh, văn hay chä tä khi còn nhä và làm cho mäi ngäi nä phäc.

Giai Thoại Văn Chương

Tên: Lê Thị Ngọc

Tháng: 26 Tháng 6 Năm: 2010 14:18

Nhưng khi họ nhìn thấy, thì không ai bằng công nhân Vũ Công Du, người làng Trình Xá, tỉnh Sơn Tây, mới ngoài 20 tuổi đã đi công nhân ở công trường Đô Ngõ Sơn cũ đi nhà Lê. Tính khí của công nhân trẻ con khi nhìn các quan văn võ đều như sợ. Khi nhà Mác cũ ở ngôi nhà Lê, công nhân quy tụ không theo phe phái chính trị, công nhân chỉ là Mác Đảng Dung thắm thì rồi ôm n nhẩy xuống công trường Phù thì chết.

Thuở nhỏ Công Du nhà rất nghèo, một hôm cùng mấy bạn đi chơi trên đường đi học, Công Du thấy một sét nhìn thành con voi, một bạn con cua làm chân, một bạn con bọ làm tai, một bạn con đũa làm vòi. Thành ra con voi bằng một sét bị đi, bị tay và cơ vòi lên xuống.

Lúc đó một vị quan đang cưỡi ngựa đi qua thấy liền dừng ngựa lại xem. Sau khi hỏi Công Du một vài câu, thấy Công Du đi đáp trôi chảy chính là một đứa bé có học và thông minh nên vị quan mua tiền tài mới bỏ:

- Mày đã đi học rồi, vậy ta ra cho câu đố, nếu mày đi được ta sẽ thưởng tiền cho.

Công Du đứng nghĩ và vị quan ra câu đố như sau:

- Đứng thì lúc thì nhân, vô như nhĩ x o.

(Trên sáu bàn tay, không ai nhìn thấy)

Trước khi đi, Công Du hỏi vị quan:

- Ông là gì đấy?

Vị quan trả lời:

Giai Thoại Văn Chương

Tên: Lê Thị Ngọc

Tháng: 26 Tháng 6 Năm: 2010 14:18

-Ta là Lang Trung, mới tháng lãnh hai ngàn thóc lúa.

Quan nói xong, Công Du liền nói như sau:

-Lang Trung như thiên thạch, mới có công...

(Quan Lang hai ngàn thóc, không ai bằng ông...)

Nghe Công Du nói như thế, vị quan ngạc nhiên hỏi:

-Tôi sao mà đi thi đấu mới?

Cậu bé Công Du mỉm cười, trả lời một cách hóm hỉnh:

- Còn mới chỉ nửa tôi đã dành, quan lớn thì nói thì tôi đi là “Liêm”, bằng không thì tôi đi là “Tham”.

Vị quan nghe nói phì cười, tài bèn móc túi thóc cho cậu bé Công Du để lấy được chữ “Liêm”, nên câu nói thành:

Lang Trung như thiên thạch, mới có công Liêm.

(Quan Lang hai ngàn thóc, không ai bằng ông Liêm)

Đu “ch đó” mà ra

Giai thoại truy n táng ráng, nguyên bà Đoàn Thá Diám, hiáu Háng Hà ná sĩ, ngá i làng Giai Phám, huyán Văn Giang, tánh Bác Ninh, em gái ông tián sĩ Tuyát Am Đoàn Luân. Ná sĩ sinh năm 1705 đá i triáu vua Lê cùng thá i vá i các ông Cáng Quánh (Nguyễn Quánh) và Đáng Trán Côn. Bà nguyên há Lê, đán đá i thân phá là Lê Doãn Nghi má i đá i ra há Đoàn. Kén cháng mãi đán năm 30 tuá i má i vá làm thá thát Tháng thá Nguyễn Kiáu. Ông Nguyễn Kiáu sinh năm 1695, đá tián sĩ năm 21 tuá i. Đán năm 1746, ông Nguyễn Kiáu đá c bá đi trán nhá m tánh Nghá An, bà theo vào nháng cháng may ná a đáng nhuám bánh nên vá a đán Nghá An thì bà tá thá năm 1748, thá 43 tuá i.

Bà Đoàn Thá Diám ván tá chát thông minh, hác mát biát má i vì thá bà đã ná i tiáng vá ván cháng ngay tá khi còn nhá. Bà là tác giá áng Chinh Phu Ngâm dián Nôm do Đáng Trán Côn tiên sinh biên soán báng Hán văn, theo thá tráng đán cú, có nhiáu câu dài đán 11 chá và cũng có nháng câu ngán chá có 3 chá, sau đó đá c bà Đoàn Thá Diám dián Nôm theo thá song thát lác bát. Chinh Phá Ngâm là mát trong nháng áng thá tuyát tác cáa nán văn hác Viát Nam. Mát áng Chinh Phá Ngâm dián Nôm cũng đá nói lên sá nghiáp ván cháng lái lác cáa ná sĩ tài hoa đá i thá i Lê Trung Háng. Tá chát thông minh náy đá c truyán táng qua nhiáu giai thoại ván cháng nhá sau:

Năm bà lên 15 tuá i, mát hôm ông Luân xuáng bá ao ngám trắng, chát tháy em gái mình đang soi gáng vá lông mày bên cáa sá bán ra câu đá i đá tráu em gái nhá sau: “Đá i kính háa mi, nhát đá i má i phián thành láng đá i m” (Soi gáng vá mày, mát chá m hóa thành hai chá m). Chá đá i m có nghĩa là cái chá m mà cũng có nghĩa là tên cáa bà Đá i m.

Bà lián áng đá i ngay: “Lâm trì ngoán nguyát, chách luân chuyán tác song luân”. (Ý nói, đán ao ngám trắng, nhìn xuáng ao, mát ông Luân hóa thành hai ông Luân). Chá “song luân” cáa bà đá i vá i chá “láng đá i m” cáa ông anh.

Đán đá i vua Lê Tuán Tôn, nhân đáp có sá giá Trung Hoa sang ná c ta, bà Đoàn Thá Diám bán đáng mát cái quán ná c bên đáng vá i đáng ý thá tài ván cháng cáa các sá giá Tàu. Vì có đáng ý nên các cây cát trong quán bà cho dán đáy các câu đá i khián phái đoàn sá giá Trung Hoa tháy lá nên tò mò vào quán vá a uáng ráu vá a xem các câu đá i. Sau khi xem qua các câu đá i, phái đoàn sá giá Tàu biát bà chá quán cũng là mát bác ná nhi xuát thân tá Cáa Kháng Sân Trinh nên ra câu đá i có ý tráu chá c cô hàng ná c Nam Quá c nhá sau: “An Nam nhát thán thá, bát tri ká nhân canh” nghĩa là “Ná c Nam bé mát tá c đát, cháng biát có máy ngá i cáy” (xin

Giai Thoại Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

hiåu theo nghĩa bóng).

Bà Đoàn Thá Điám lián áng đái: “Bác Quác chá đái phu, giai do thá đá xuát”, nghĩa là “các vá đái phu Nác Bác (Trung Hoa) đáu tá đá mà chui ra cá” (xin hiåu theo nghĩa bóng).

Qua câu đái cáa bà Đoàn Thá Điám các sá giá Tàu váa thán vì nghĩa bóng cáa câu đái váa phác tái cáa cô hàng nác Viát Nam. Nhá các cuác đái đáp và thá tài văn cháng náy mà triåu đánh ta đác các sá giá Trung Hoa hát sác kính ná và cũng tá đáy tên tuái cáa bà Đoàn Thá Điám láng danh kháp nác vá tài văn cháng.

“Nói láo” qua thi phú

“Nói láo” là đát đáu, là báa ra mà nói, là nói đáu không đáng sá thát, và nói láo là mát sá xáu. Ngày xáa, báy tái nói láo vái vua là mang tráng tái. Chiåu theo luát pháp cáa các triåu đái phong kián, nói láo vái vua là mang tái “khi quân” có thá bá xá trám. Thá nháng trong kho tàng văn cháng ta có ká đám nói láo vái vua và cháng nháng không bá tái mà còn đác nhà vua ban tháng nhá giai thá ai sau đáy:

Sá là, ông Đánh Nhát Thán hiåu Bách Mao Am, sinh năm 1815, và mát năm 1860, ngá i làng Thanh Liên, huyán Thanh Cháng, tánh Nghá An. Ông thi đá Đánh Nguyên Khoa Máu Tuát năm Minh Máng thá 19, tác vào năm 1838 đáng lách. Ông đác bá làm quan ít lâu thì chán cánh hoán tráng nên cáo quan vá sinh sáng báng nghá đáy hác và bác thuác.

Ông Đánh Nhát Thán là bán thân cáa nhà thá “ngông” Cao Bá Quát, vì thá đán đái vua Tá Đác ông bá bát giái vá kinh vì bá tình nghi có nháng tay vào vá Cao Bá Quát khái loán. Nháng vì không có báng cháng nên đác tha. Vua Tá Đác mán tài ông nên giá ông á i kinh đô đá đáy cho các tôn thát hác.

Khi á kinh thành, mát hôm ông cùng các quan đái thán đác theo ngá thuyán ngoán cánh trên sông Háng, nhân lúc vua và các quan đám luán vá đáo đác thánh hián, ông có nhác đán câu: “Quân xá thán tá, thán bát tá bát trung; phá xá tá tá, tá bát tá bát hiåu” (Vua khián tái chát, tái không chát không trung; cha khián con chát, con không chát không hiåu) và cho đó là mát câu

Giai Thoại i Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

chí lý mà mái ngái phái theo.

Nghe ông nói vậy, vua Tá Đác mái phán:

- Thá bây giờ trám truyán cho khanh nháy xuáng sông này mà chát đi, khanh có làm không?

Nghe nhà vua phán, các quan ai náy đáu lo cho sá phán cáa ông vì không nháy thì mang tái bát trung còn nháy thì chát mát cách oan uáng. Thá nháng ông vẫn bình tĩnh, láy tá nhà vua xong rái lao mình xuáng sông Háng. Giọng nác bán tung táe, mái ngái đáu nghĩ đây là nái an giác nghìn thu cáa ông Đánh Nhát Thán. Thá là kát liáu mát đái tài hoa không tái lái...

Nháng chá giây lát sau ông ngoi đáu lên bái đán bám vào ngá thuyán, vua Tá Đác tháy vậy bèn hỏi:

- Sao khanh không á dái đó mà chát đi còn trá lên đây?

Ông đáp:

- Thán đánh nhá nháng váa xuáng tái đáy sông thì gặp ông Khuát Nguyên, ông áy đái thán lên và máng thán báng hai câu thá nhá sau:

“Ngã phùng ám chúa hàm oan nhán!

Nhángá minh quân nách tá hà?”

(Ta gặp vá vua hác ám nên phái cháu chát oan đã đành,

Giai Thoại Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

còn ngái gáp mát vì vua sáng suát cá sao lái chát đái?)

Thán nghe ông áy máng đúng lám nên phái lên đây táu bá há rõ.

Vua Tá Đác nghe qua cá cái, sai thá vá đón ông lên ngá thuyán, láy quán áo cho thay, rái đích thân rót mát chén ráu đá khen tháng. Tháng cho cái tài áng phó mán tiáp mác dù biát đó là mát câu chuyán hoàn toàn báa đát, tác là nói láo. (Khuát Nguyên là mát thi hào cáa Trung Hoa, nhà vua cáa ông ham mê táu sác không lo viác nác, ông bèn khuyên can nháng nhà vua không cháu nghe nên ông buán chán viát thiên “Ly Tao” và làm bài phú “Hoài Sa” rái cát đá vào ngái nháy xuáng sông tuán tiát đá cánh cáo nhà vua).

Đó là nói láo đáy, nháng nói láo mà nhà vua phái khen, các quan phái phác và ngái đái sau ca táng mãi mãi. Lái nói láo đó không làm hái gì ai, trái lái còn tô đám cho kho tàng văn hác thêm phong phú. á đái máy ai không nói láo, nháng đã máy ai nói láo có nghá thuát đá thiên há biát mình nói láo mà ván nghe, ván phác và ván có thián cám!

Dùng Truyán Kiáu đáu khián trâu

Giai thoại truyán táng ráng có anh thá sinh ná quanh năm hác á tánh thành, nhân đáp năm cũ sáp hát đác nghá hác nên vá quê ăn Tát. Đi qua mát cánh đáng tháy máy cô thôn ná đang cho trâu ăn váa cái đáa vui vá, chàng thá sinh lián tá vào đán làm quen. Tháy anh chàng thá sinh láng tháng tián đán, mát cô trong bán ngám mát câu Kiáu:

Trông cháng tháy mát ván nhân...

Rái cô bá láng, chàng thá sinh hí háng, vuát vát áo the đáng ngóng nghe câu tiáp theo. Chát mát cô khác cát giáng:

Mày râu nhán nhái áo quán bánh bao...

Giai Thoại Văn Chương

Tên: Lê Thị Ngọc

Tháng: 13; Năm: 2010; Ngày: 14:18

Tên mình được mẹ cô ví là Kim Trâm không hề các cô cậu con trai ví mình với Mã Giám Sinh nên anh ta vừa thẹn vừa tức. Tuy nhiên thấy các cô xinh xinh lại ngâm Kiều mà Kiều là số trời ngửa mình, anh chàng liền lên mặt thách thức:

- Chà, các cô thu hút được Kiều làm đẹp hay không?

Mặt cô nhanh nhẹn đáp:

- Chúng em quê mùa, ít học đâu dám khoe tài. Còn anh chắc giỏi Kiều làm nên mới hỏi thế chứ gì? Vậy nhé anh được một câu Kiều vào bụng con trâu đang đi chớ kia đừng lại dùm tôi em xem nào.

Chàng thấy sinh hỏi chuyện, liền nói: “Chết chết, xưa nay mình có dùng Kiều để đi trâu bao giờ đâu?” Tuy thấy anh ta cũng tìm được hai câu Kiều và tin chắc rằng sẽ đi trâu khi con trâu đừng lại nên anh chàng mỉm cười đáp:

Tên người “đừng” suốt giờ lâu,

Đỏ quanh chết thấy mái sau có nhà.

Anh ta chợt thấy to chuyện “đừng” đến con trâu đừng lại nhỡ con trâu vờn lại ngó ngó bực đi khi nào các cô cậu đi tìm. Tên người con trâu chớ nghe, anh liền đọc hai câu khác:

Trong vòng tên đá búi búi,

Thấy Tò còn “đừng” giữa trời trời.

Giai Thoại i Văn Chương

Tên: Lê Thị Ngọc

Tháng: 26 Tháng 6 Năm: 2010 14:18

Lần này anh thấy sinh hết to cho “đồng” nhúng con trâu vịn tiệp đi.

Một cô liến nói:

“Thôi, anh cho bỏ nó đi đâu, đừng em bỏ dùm cho. Đừng cô ngậm:

“H”... Chúng có kẻ liến già,

Cũng trong nhà dích liến là tâm.

Cô đi to và kéo dài cho “H”, quỳ nhiên con trâu đồng liến ngay. Kể đó, một cô khác liến thách:

“Bây giờ đừng anh bỏ con trâu đi rồi sang phải đi?”

Bà “x” quá, muộn giờ thôi, anh thấy liến đi luôn:

Nàng ríng: Phấn gái chòng,

Chàng “đi” thiếp cũng một lòng xin “đi”.

Chàng thấy sinh nhún mún hai tiếng “đi”, con trâu đi thót nhúng liến đồng đi thúng chòng không rời bên phải. Anh ta bèn chực theo con trâu đi liến liến nũa nhúng nó cũng đi thúng. Chợt nhún ra một câu khác, tin chòng liến này thôi nào cũng có kẻ quỳ, anh chàng đồng đi ngậm:

Giai Thoại Văn Chàng

Tên: Lê Thị Ngọc

Tháng: 26 Tháng 6 Năm: 2010 14:18

Rồi cho đi thiếp bán mình chuộc cha.

Chàng ta cố ý kéo dài chữ “r”, nhưng con trâu vẫn chậm rãi đi thong thả khi các cô lái ôm bưng cưỡi mọt lên nà. Anh chàng tiu nghu, thẩn tím cợt mọt. Bấy giờ mọt cô trong bển mọt cợt giở ngâm:

Mọt vùng cợt mọt xanh rì,

Nà c ngâm trong “vọt” thảy gì nà đâu.

Cô nhẩn mọt nh chữ “vọt”, quố nhiên con trâu ngoan ngoãn rờ sang bên phải. Tiếng “h” và tiếng “vọt” là nhẩn tiếng mà ngườ i miến quê dùng để đi u khiến trâu bò, “h” là để ng lái, còn “vọt” là rờ sang phải.

Hẩn vọt tôi thì tôi vọt vào mọt bấy giờ!

Lái mọt giai thoại văn chàng khác, cũng dùng truyện Kiều để thố tài nhau. Chuyện kể rằng có cô hàng nà c vọt a trố lái vọt a đểp, giở vọt văn chàng, lâu thông truyện Kiều. Các cợt cợt, ông để, nho sinh nghe để n kéo để n rọt đổng, ai cũng muến khoe tài vọt i hy vọt ng để c lọt vào “mọt xanh” cợt a ngườ i đểp. Nhưng đã tồ lâu mà chọt a ai để ch nọt i “mọt mẹp văn chàng” cợt a giai nhân. Mọt hôm có anh thố sinh vào quán uổng nà c nghố chân, cô hàng nà c cũng quen thói nhố mọt i lốt, giở giở ng “đàn chố vẩn chuông” ra trêu chố c chàng nho sinh. Nhưng chàng để i đáp trồ chố y lốt i có phốt n cợt cợt. Cười cùng cô nàng bèn ngâm hai câu Kiều:

Khen cho con... mọt tinh để i,

Anh hùng đoán giở a trố n ai mọt i già!

Giai Thoại i Văn Chương

Tác Giả: Lê Tháng

Thứ Bảy, 26 Tháng 6 Năm 2010 14:18

Khi ngâm cô nàng nhán mánh ba chá “khen cho con”, nghá mát lát rái mái đác tiáp ba chá sau thành câu thá có nghĩa: “Khen cho con đáy, con á!”. Chàng nho sinh hiáu ý bèn ngâm hai câu thá cũng trong Kiáu:

Vá... trong thán máng máy lái,

Túc nhân âu cũng có trái á trong.

Lúc ngâm, chàng cũng nhán mánh tiáng “Vá...”, cũng nghá mát lát rái mái đác tiáp nháng tiáng sau cho nên câu thá có ý nghĩa: “Hán vái tôi thì tôi vá vào mát báy giá!”

Tháy chàng thá sinh đái đáp láu loát, hóm hánh, cô nàng váa thán, váa phác và tá đángái đáp cũng bá luôn cái thái lên mát “đán chá” vái mái ngái.

Lê Tháng

Richmond - Virginia